

Excursie 5 oktober, route A: Noord-Holland

Het thema van de excursie door Noord-Holland was de bosbouwkundige problematiek in het westen van het land, in het bijzonder die van de vochtige rijke gronden en van de groenelementen van formaat.

Eerst werd aandacht geschonken aan het grondwaterstandsonderzoek bij populier en het veredelingswerk in loofhoutsoorten, met het oog op windresistentie en daarna werd de bosaanleg in een nieuw recreatiegebied beschouwd.

Tijdens de rit naar Noord-Holland werd aandacht geschonken aan problemen van wegbeplantingen. Zout, luchtverontreiniging, bodemverdichting, zuurstofgebrek in de bodem en andere factoren spelen hierbij een rol. Langs vele wegen, vooral ook binnen de bebouwde kom, kan men schadeverschijnselen waarnemen. Tal van beplantingen verkeren in kwijnende toestand en er is een steeds toenemende sterfte. Er worden pogingen ondernomen om met behulp van infrarood-luchtfoto's een inventarisatie uit te voeren van de bomensterfte en bedreigde stukken te signaleren.

Door de tijd van het jaar waren de verschillen in bladval bij de diverse populierenklonen zeer opvallend. De door de schimmel *Marssonina* vervroegde bladval bij 'Marilandica' en 'Regenerata' was ten opzichte van 'Robusta' wel zeer opvallend.

Rijdend door Amsterdam werden de stedelijke problemen met bomen aangegeven: aardgaslekage en asfaltering maken vele slachtoffers. Ventilatiekanalen kunnen hulp bieden. Ook het stroomzout is echter een groot probleem. Opvallend in Amsterdam is het veelvuldige gebruik van populier als afscherming van drukke verkeerswegen. Niet altijd fraai, wel doelmatig. In de nieuwe wijken van Amsterdam-Noord is bijzonder veel iep geplant, waarbij vaak herhaaldelijk zware snoei is toegepast.

Vanaf Amsterdam een rit door het Noordhollandse landschap: via Purmerend naar de Beemster en de Schermer. Vooral in de Beemster valt het typische droogmakerijlandschap op: de strakke vierkanten en de "renaissance" kenmerken in de afdelingen van land en dorpen. Van de oude iepenbeplantingen zijn vele door de iepziekte verloren gegaan, de populier heeft vaak de taak van de iep overgenomen. De in dit gebied zo nuttige erfbeplantingen zijn vaak ernstig achteruit gegaan. Door de ruiilverkaveling Geestmerambacht rijdend werd het aldaar gelegen proefveldencomplex bereikt.

In Geestmerambacht werd het grondwaterstandenproefveld bezocht dat in 1958 aangelegd werd met het doel de invloed van grondwaterstanden en herontginningen op de ontwikkeling van de gewassen in de vollegrondstuinbouw te onderzoeken. Het onderzoek werd geleid door het Instituut voor Cultuurtechniek en Waterhuishouding; in januari 1970 ging het proefterrein over naar het Staatsbosbeheer. Nu wordt er onderzoek gedaan door het Bosbouwproefstation. Op een deel van het terrein ligt een grondwaterstandenproef, een ander deel is in gebruik voor het toetsen van windresistente

variëteiten van populier, wilg en iep.

Het grondwaterstandenproefveld is aanvankelijk beplant met de populier 'Zeeland', waarbij drie constante grondwaterstanden (30, 60, 90 cm onder maaiveld) in verschillende stroken werden opgezet. Per strook zijn steeds drie bodems (pikklei, klei en zavel) aanwezig. In het proefveld wordt de invloed van de grondwaterstanden in de diverse profielen op het uitlopen, de lengtegroei, de bladontwikkeling en de beworteling van de bomen nagegaan.

Wegens de noodzaak tot controle van het drainage-systeem wordt de beplanting in oktober-november 1972 verwijderd. De plannen voor 1973 t/m 1975/1978 voorzien in het in onderzoek nemen van een zevental boomsoorten; eik, esdoorn; P. 'Zeeland', P. *canescens*, wilg en els. De eerste drie worden aangeplant met een proefduur van zes jaar, waarbij constante grondwaterstanden zullen worden ingesteld. De overige vier (proeftijd drie jaar) zullen worden blootgesteld aan deels constante, deels op een zeker tijdstip kunstmatig tot daling gebrachte grondwaterstanden.

Op het gedeelte van het proefveld waar een aantal boomsoorten op windresistentie wordt getoetst is een grote collectie variëteiten van witte abeel, iep, zwarte populier en wilg bijeengebracht. Van de witte abeel zijn 25 klonen van Nederlandse, Oostenrijkse, Joegoslavische, Franse, Italiaanse, Perzische en Syrische herkomst aanwezig. Opvallend is de Nederlandse populierenkloon 'Raket', die snel groeit en een zeer slanke groeiwijze heeft. Het iepenproefveld omvat 30 klonen.

In dit proefveld kwamen 'Commelin', 'Groeneveld' en een aantal nieuwere Nederlandse klonen tot nu toe tot goede resultaten. Van zwarte populier zijn hier 62 klonen van Nederlandse, Franse, Italiaanse, Duitse en Joegoslavische herkomst verzameld. De zuidelijke herkomsten blijken resistent te zijn tegen bladziekten dan de inheemse. De wilgencollectie omvat 84 klonen van Nederlandse, Duitse, Tsjechische, Hongaarse en Franse oorsprong. De meeste behoren tot de schietwilgen. Er zijn duidelijke verschillen in windgevoeligheid.

Na de rondwandeling in Geestmerambacht werd de tocht voortgezet in de richting van Haarlem. Tijdens de rit bleek hoe sterk de invloed van de wind op de weg- en erfbeplantingen is: bij enige beschutting door bebouwing, taluds of andere beplantingen, ziet men de kronenlijn "opveren".

Gerucht werd in het koetshuis van het prachtige landgoed Beeckestijn te Velsen, maar niet dan nadat men in de open lucht op het voorplein genoten had van een door de gemeente aangeboden aperitief. Na de lunch volgde een uiteenzetting over de achtergronden en ontwikkelingen van het nieuwe recreatiegebied Spaarnwoude.

In de Tweede Nota over de Ruimtelijke Ordening (1966) wordt het recreatiegebied Spaarnwoude samen met Midden Delfland beschouwd als de meest urgente van de 28 "groene sterren". Door inrichting van het gebied tussen Velsen, Haarlem, Halfweg en het Noordzeekanaal

Het grondwaterstandenproefveld
Geestmerambacht.

voor de recreatie zal het geheel aan recreatievoorzieningen in de Randstad goed worden aangevuld. De ligging tussen grote bevolkingscentra maakt dit gebied uitermate geschikt voor dagrecreatie. Bovendien maakt de grote behoefte aan dagrecreatieterreinen een daarop ingestelde inrichting zonder meer noodzakelijk. Naast een recreatieve functie zal het ca. 2700 ha grote gebied in de toekomst tevens moeten fungeren als milieuverbeterend element in de bufferzone tussen industrie- en woongebieden van de Noordzeekanaalomgeving. In verband hiermede is gekozen voor een biologisch en ruimtelijk zeer gevarieerd parkachtig landschap.

De in het recreatiegebied gelegen gronden zijn beoordeeld op hun geschiktheid voor bosbouw en speel- en ligweiden, waarbij is uitgegaan van de huidige profielopbouw en grondwaterstand. Gebleken is dat in de huidige toestand:

- 681 ha geschikt zijn voor loofhout en dat daar van vele soorten een goede groei te verwachten is
- 624 ha geschikt zijn voor loofhout dat een hoge grondwaterstand verdraagt
- 20 ha geschikt zijn voor naaldhout
- 425 ha een beperkte houtsoortenkeuzemogelijkheid hebben van slechts enkele soorten loofhout
- 625 ha weinig of geen mogelijkheid bieden voor de bosbouw of beplanting.

Door ontwatering en/of grondverbetering zal van een aantal gronden de geschiktheid kunnen toenemen.

Aan de hand van grafische voorstellingen werd daarna een toelichting gegeven op de bosbouwkundige ontwikkelingen in het gebied. Gesproken werd over de houtsoortenkeuze en de tot een definitieve bosopbouw leidende faseringsmethodiek. Met een uitgewerkt voorbeeld voor een deelgebied werd aangetoond hoe via het inbrengen van pioniersoorten (bestand tegen het bij eerste

aanleg ongunstige klimaat) en regelmatige vervangingen een evenwichtige bossamenstelling op effectieve wijze kan worden bereikt. Het hanteren van een fasering en het gebruik van snelgroeiende pioniersoorten heeft de volgende voordelen:

- het verkrijgen van een goed microklimaat voor het aanplanten van de definitieve soorten,
- het snel realiseren van een normaal samengesteld bos,
- het snel verkrijgen van een sterk in samenstelling en hoogte afwisselend complex (van belang voor de recreatie),
- goedkope aanleg- en onderhoudsmethoden,
- het verkrijgen van opbrengsten uit de beplantingen tijdens de investeringsperiode (in dit geval 120 jaar), waarmee de kosten van aanleg en verzorging kunnen worden bestreden.

Verder werden de relatie bostype-plantverband (met of zonder onderbeplanting), het kosten-opbrengstenvraagstuk en de ontsluiting behandeld.

Aansluitend werd een rit door het gebied in ontwikkeling gemaakt. Hierbij werd gewezen op recreatieve aspecten en de voortgang van het werk, terwijl tevens de aandacht werd gevestigd op enkele bosaanlegproeven. Zo zijn in het gebied vele bodembedekkers in onderzoek, die hier ingezaaid zijn als alternatief voor onkruidbestrijding. Een wandeling over een gereedgekomen zonneweide in een boscomplex besloot de rondgang door het gebied Spaarnwoude en vormde in feite tevens het einde van een plezierige excursiedag.

Hierna werd via Schiphol naar Wageningen teruggereden. De busrit door de chaotische verkeersdrukte van het spitsuur in een steeds verder verstedelijkend gebied vormde haast een extra illustratie van de noodzaak voor inrichting van recreatiegebieden in bufferzones.

J. L. Guldmond